

ságtalanság — alattomos intrikákkal és kényserítő hangulati „rendezői” elemekkel befolyásolva, segítve és félrevezetve a jogi eljárást. Ezt még Jézus értékítélete is megerősíti, miként szerzőnk is hivatkozik a helytartónak mondott szavaira: „Annak, aki engem kiszolgáltatt neked, nagyobb a bűne” (Jn, 19,11). És mivel az aktív bajkeverők és halál-okozók, a passzív mulasztók és gyámoltalankodók pontosan megnevezhetők, a zsidóság egészének kollektív felelőssége és elítélése a leghatározottabban elutasítható. A Mt 27,25-ben kimondott drámai szavak („Az Ő vére mirajtunk és fiainkon”) a zsidó vezetők által felvonultatott csoport egyéni felelősségét mutatják.

A témának számos külföldi feldolgozása létezik már, a részletekben sokféle egyező és eltérő értelmezésekkel. Jogi vagy szövegi (biblikus) variánsok esetén a szerző mindig állást foglal — logikus érvelésekkel alapozva meg a nem egyszer a fennálló véleményektől eltérő, önálló következtetéseit. A könyv jogi szakszerűsége és kifogástalan teológiai jártassága — a téma első magyar nyelvű feldolgozásaként — hitbéli tanúságtételével a vallásos értelmiség kezébe is ajánlja magát, hitünk tudományos, racionális megerősítésére, a Krisztus-esemény történeti valóságának demonstrálására.

Ugyanakkor a kötet olvasása nem csak elméleti, gondolati gazdagságot nyújt, mert szerzőnk sajátos erővel tudja felidézni a korabeli világot is. Gazdag párhuzamos példái, törvény-utalásai, a gyakorlat sokszoros visszásságai és az evangéliumi történések empátiás megjelenítése életközébe hozzák Jézust és a Szentföld egész akkori világát. S ez bizonyos értelemben „lelki olvasmány” is emeli a könyvet — s mindezt a szakmai tudományosság megtartása mellett, mert nem stílárius ügyeskedés teremti meg ezt az atmoszférát s átérzést, hanem a történelmi helyzetek és események hiteles megjelenítése. (*Szent István Társulat*, Budapest, 2000)

KONCZ LAJOS

SZABÓ LŐRINC: A HUSZONHATODIK ÉV

A rendszerváltás áldozatául esett könyvkiadók eltűnését követően eltűntek a hazai és külföldi klasszikus verseskötetek a könyvesboltok polcraíról. Sokáig csak az antikváriumokban reménykedhetett az ember, ha egy Villon, Baudelaire vagy éppen Szabó Lőrinc kötetre volt szüksége. E hiány tűnhetett szemébe a Sziget

Könyvkiadónak, mely klasszikus költők verseit és versgyűjteményeit adja közre, szép kivitelben és elérhető áron. Az idei évben hozta ki a kiadó Szabó Lőrinc emlékezetes kötetét, *A huszonhatodik évet*. Szabó Lőrinc az a költő, akit az olvasóközönség a szívébe zárt, tulajdonképp az értő szakma is elismer, ám valamilyen okból kiesett a kulturális közbeszédből. Nyilvánvalóan része lehetett ebben a szocialista kultúrpolitika rombolásának, s persze Szabó Lőrinc politikai eltávolításának is.

Ám a mű magáért beszél, minden cégér nélkül. Az ismerős szonettformában a lehető legegyszerűbb, érzélgősségtől mentes stíluseszközökkel ad számot egy férfi egy nő elvesztéséről. Beszédmódja, mondatszerkesztése szaggatott, vállaltan „modern”, de a mondanivaló vállaltan ósdi és ősi. Nagyon átélt, nagyon átlékelített nyelv szólal meg, zihál és pulzál. Kérdések, felkiáltások, panasz és önvád, büszke büntudat, szép emlék és multsiratás, vita és becézés: ezekből az építőelemekből építi föl búcsúüzenetét a költő. A szonettek közül ma leginkább a 20. század megpróbáltatásait átélt ember gyöngeségerzete, magányosságtól való félelme hallatszik ki, s valami remény a síron túli párbeszédre is? „Nem vagy! — Nem vagy?! Nem hiszem el sosem: / fájsz, kedves, fájsz, fájsz, rettenetesen.” (*Sziget Könyvkiadó*, Budapest, 2002)

H. H. F.

MÓZES BAR KÉPHA: PARADICSOM-KOMMENTÁR

A Szentírásban sokszor említett Édenkert, Paradicsom magyarázata, értelmezése és esetleges lokalizálása fogas kérdés, hiszen valamiképp az ideális, Istentől átvett emberi lét paradigmája, a belőle való kiűzetés pedig az emberi történelem legnagyobb, tragikus vesztesége. Volt-e, milyen volt, hol lehetett, visszaszerezhető-e? — olyan kérdések, amelyekre nem csak a tudósok keresik a lehetséges választ. „Még ma velem leszel a Paradicsomban” — szólta Jézus a jobb latornak a keresztfán, és ez az ígélet is visszhangzik a történelemben. A lényeg alighanem abban áll, hogy a Paradicsom fogalmában Isten közelsége, ránk sugárzó szeretete jelenik meg, szemben azokkal az újkeletű társadalomfelfogásokkal, amelyek a Paradicsom kifejezést csak a földi életre vonatkoztatják, ebben a földi Paradicsomban teljesedhet ki az ember, s találhatja meg boldogságát.

A szír bar Képha a 9. században írta magyarázó és apologetikus művét, a Paradicsom-